

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2-274-278

УДК 378.14

Наталія СКРИПНИКкандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мовХарківського національного автомобільно-дорожнього університету,
м. Харків, Україна

e-mail: skrypnykns@gmail.com

ПРО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНИХ ЗВО

Стаття присвячена аналізу методів мобільного навчання стосовно вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти і систематизації їх практичного використання. Наведено характеристику понять «мобільне навчання», «мобільні технології». Розглянуто можливості, дидактичні та методичні функції мобільних технологій. Описано їх недоліки та проблеми щодо вивчення іноземної мови. Представлено та схарактеризовано п'ять груп практичного використання методів мобільного навчання при вивченні іноземної мови у немовних ЗВО.

Ключові слова: мобільне навчання; мобільні технології, іноземна мова; заклад вищої освіти.

Сучасне суспільство неможливо уявити без мобільних пристроїв. З кожним днем все більше збільшується використання мобільного Інтернету і кількість користувачів мобільних пристроїв. Такі зміни цілком природні, оскільки у сучасному швидкому світі усі прагнуть зручності і мобільності у всіх сферах життя. Мобільні технології поступово займають свої позиції і в сфері освіти також, що знайшло відображення у появі спеціального терміну – мобільне навчання.

Останнім часом питання мобільного навчання стало предметом досліджень багатьох закордонних і вітчизняних науковців. Так, вчені дальнього зарубіжжя досліджують теорію і практику електронного навчання (М. Аллі, Т. Андерсон), використання і вплив засобів мобільного навчання на освітній процес (Дж. Еттевел, М. Шарплз), підтримку викладачів мобільного навчання (А. Кукулска-Хулме, Дж. Тракслер). В Україні і ближньому зарубіжжі питання мобільного навчання вивчають А. Авраменко, В. Білоус, В. Биков, І. Голіцина, Т. Калуга, В. Куклев, С. Семеріков, С. Титова і О. Тихомірова та інші. Аналіз літератури показує, що більшість робіт присвячено теоретичним дослідженням різноманітних мобільних технологій у навчальному процесі: дидактичним властивостям і функціям мобільних технологій, їх типології; теоретичному обґрунтуванню варіантів їх застосування для різних видів навчальних робіт; способам і умовам успішної інтеграції; опису навчальних та інших мобільних додатків. В контексті нашого дослідження важливими є праці щодо окремих аспектів мобільного навчання при вивченні іноземної мови, в яких описано досвід впровадження мобільних технологій (К. Даниліна, Ю. Єрьомін, М. Кліменко, О. Крилова, Л. Слепцова та інші), вивчаються можливості інтеграції мобі-

льних технологій в освітній процес (Д. Васьбієва, С. Омарова та інші), їх властивості та функції (Н. Касаткіна, К. Капранчикова та інші).

Незважаючи на наявність практично вільного доступу до мобільних пристроїв серед студентів і викладачів, а також значний інтерес до цього питання з боку наукового середовища, мобільне навчання, при вивченні іноземної мови зокрема, наразі не є достатньо поширеним у практиці закладів вищої освіти нефілологічного профілю. Таким чином, актуальність визначається недостатньою розробленістю методик інтеграції мобільного навчання та їх практичною реалізацією при навчанні іноземних мов на рівні вищої освіти. Метою статті є аналіз й систематизація методів мобільного навчання щодо вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти.

Термін «мобільне навчання» (M-Learning, Mobile learning) має безліч визначень в зарубіжній і вітчизняній науково-педагогічній літературі. Так, Дж. Тракслер характеризує мобільне навчання як будь-який надання освіти, де єдиними або домінуючими технологіями є портативні пристрої, і робить доповнення, що мобільне навчання може включати використання як телефонів, смартфонів, планшетів, так і ноутбуків, ігрових приставок, iPod [9]. У «Рекомендації ЮНЕСКО з політики в області мобільного навчання» зазначається, що мобільне навчання має на увазі використання мобільної технології як окремо, так і спільно з іншими інформаційними і комунікаційними технологіями (ІКТ) для організації навчального процесу незалежно від місця і часу [5].

Стосовно вивчення іноземних мов цей термін також не має єдиного визначення. Так, «мобільне навчання» трактують як «нову навчально-інформаційну реальність, де той, хто навчається,

використовуючи мобільний пристрій, отримує миттєвий доступ до навчальних матеріалів і необхідної інформації і має можливість здійснювати комунікацію (з викладачем або іншими учнями) в синхронному й асинхронному режимах для організації особистісно значущої самостійної навчальної діяльності. [2, 161]. На думку Ю. Трошиної, мобільне навчання іноземної мови – це така форма організації автономного і персоналізованого навчального процесу, де основною або домінуючою технологією є мобільні пристрої зв'язку (смартфони, планшети і т. д.), за допомогою яких учні можуть формувати й удосконалювати мовні навички, соціокультурні та міжкультурні компетенції не тільки під час занять в класі, але і в будь-який зручний для них час і перебуваючи в будь-якому місці [7, 485]. Ми погоджуємось з визначенням К. Капранчикової [3, 84], що мобільне навчання іноземної мови слід розуміти як форму організації процесу навчання та контролю, засновану на використанні мобільних пристроїв зв'язку (смартфонів, планшетних комп'ютерів тощо), за якої ті, хто навчаються, в будь-якому місці і в будь-який час можуть формувати й удосконалювати мовні навички, розвивати мовні вміння (на основі засобів синхронної та асинхронної комунікації), формувати соціокультурну та міжкультурну компетенції з метою використання іноземної мови як засобу спілкування в соціально-побутовій та професійній сферах.

У мобільному навчанні застосовуються мобільні технології, які передбачають використання мобільних пристроїв, наприклад смартфонів, планшетних комп'ютерів, електронних книг, нетбуків, КПК. Варто зауважити, що функціонал сучасних мобільних телефонів дійсно вражає широтою: плеєр для аудіо і відеоінформації, фотоапарат, мобільний браузер для виходу в Інтернет, комунікатор, органайзер, диктофон тощо. Не можна також забувати про безліч спеціалізованих мобільних додатків, які постійно розробляються і вдосконалюються. Суттєвим фактором вважається і те, що для освітніх організацій впровадження мобільного навчання є практично безкоштовним, оскільки власниками інструментів мобільного навчання є самі студенти.

Проте поняття «мобільні технології» не обмежується різновидами мобільних пристроїв. Як відзначає С. Титова, термін «мобільні технології» модифікує три основні складові педагогічного процесу: доступ до засобів навчання, форми реалізації навчальної інтеракції і форми подачі навчального матеріалу і завдань [6, 15]. Ми поділяємо думку науковців, що ці технології забезпечують високу інформативну ємність матеріалу, сприяють стимулюванню пізнавальної активності

студентів, забезпечують безперервність навчання. Мобільні технології також забезпечують реалізацію міжпредметних зв'язків і зв'язок навчання з життям.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1; 2; 3; 4; 6; 7; 8] щодо використання мобільних технологій при вивченні іноземної мови дозволяє схарактеризувати дидактичні можливості мобільних технологій, їхні дидактичні та методичні функції. Так, дидактичними можливостями мобільних технологій є:

- доступність через мобільні пристрої;
- можливість зберігання та передачі інформації різних форматів (текстової, графічної, відео-, аудіо-);
- можливість розміщення коментарів або внесення зміни в контент;
- можливість використання в якості інформаційно-довідкових ресурсів;
- можливість організації мережевого обговорення на базі мобільних технологій;
- можливість виконання групових та індивідуальних проектів на базі мобільних технологій.

До дидактичних функцій мобільних технологій відносяться такі:

- інформатизація навчального процесу;
- формування інформаційної культури студентів;
- організація пошуково-дослідницької роботи;
- розвиток умінь самостійної навчальної діяльності студентів;
- розвиток пізнавальної діяльності студентів;
- розвиток професійних умінь у досліджуваній області знань.

Методичні функції мобільних технологій передбачають:

- розвиток продуктивних (говоріння, письмо) і рецептивних (аудіювання і читання) видів мовленнєвої діяльності;
- формування мовних навичок мови студентів (граматичних і лексичних);
- формування соціокультурної і міжкультурної компетенцій.

Реалізація вищезгаданих можливостей і функцій відбувається за умови дотримання вимог до мобільних навчальних програм, серед яких науковці [1, 357–358] виділяють такі як компактність, високий рівень мікроергономіки, повсюдність і доступність, доступ на вимогу.

Серед переваг мобільного навчання, що виділені співробітниками ЮНЕСКО [5], стосовно вивчення іноземної мови у немовних ЗВО можна виокремити наступні: персоналізація навчання, миттєвий зворотній зв'язок і швидше оцінювання результатів навчання, навчання в будь-який час і

в будь-якому місці, підтримка ситуаційного навчання, забезпечення зв'язку між формальним і неформальним навчанням, допомога студентам обмеженими можливостями.

Незважаючи на наявність великої кількості переваг, використання методів мобільного навчання має також низку недоліків, серед яких можна виділити проблеми технічного плану, соціального й освітнього характеру. До технічних проблеми відносяться:

- маленький розмір екранів і клавіш на мобільних пристроях, що може призводити до незручностей у сприйнятті інформації з екрану та перенапруження очей;
- проблеми з доступом до Інтернету;
- залежність від стану акумулятора мобільного пристрою, його швидка розрядка;
- обсяг пам'яті, доступної на мобільних пристроях;
- проблеми інформаційної безпеки тощо.

Соціальні та освітні проблеми охоплюють такі:

- можливість придбати відповідний мобільний пристрій;
- занадто швидкий розвиток мобільних технологій;
- проблеми, пов'язані з безпекою особистої інформації;
- проблеми стосовно оцінювання результатів навчання;
- проблеми, пов'язані з безпекою навчального контенту;
- проблеми, пов'язані з рівнем практичних навичок використання мобільних технологій викладачем;
- недостатня розробленість педагогічної теорії щодо мобільного навчання іноземної мови та інші.

Враховуючи велику кількість різноманітних методів мобільного навчання (мобільних технологій, додатків, спеціальних програм тощо), способів і можливостей їх застосування вважаємо доцільним їх систематизувати. Отже, використання методи мобільного навчання при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти можна поділити на декілька груп.

Першу групу методів мобільного навчання складають додаткові ресурси до навчально-методичних комплексів з вивчення іноземної мови, що є їх частиною, узгоджуються з програмою вивчення іноземної мови і виконуються онлайн безпосередньо в аудиторії або за її межами. Наявність таких ресурсів передбачена багатьма навчально-методичними комплексами для вивчення іноземної мови, зокрема англійської, що пропонуються сьогодні міжнародними видавництвами. Зазвичай, до кожного розділу підручника є аудіо

та/або відео матеріали; додаткові завдання для відпрацювання, закріплення чи повторення лексики та граматики; поточні та підсумкові тести та інше. Доступ до цих матеріалів надається викладачам і студентам, що придбали ці комплекси, через реєстрацію спеціального коду з підручника на сайті комплексу або видавництва. Надалі, використовуючи власний пароль і маючи доступ до мережі інтернет, студенти можуть виконувати завдання онлайн, а викладачі мають змогу перевірити наявність та якість виконаних завдань. У якості приклада можна навести комплекс FOCUS від видавництва Pearson, EMPOWER від Cambridge University Press тощо.

До другої групи можна віднести використання при вивченні іноземної мови мобільних технологій для миттєвої передачі даних – так званих месенджерів (Viber, Telegram, WhatsApp тощо). Такі мобільні додатки дозволяють створити групу абонентів (студентів і викладача) та «бесіду», в якій можна викладати інформацію, що буде доступна усім учасникам групи майже миттєво. Наприклад, викладач може викласти фото або файл із завданням, переліком необхідної лексики, інфографіку за темою, написати завдання, оголошення, вставити посилання на необхідну інформацію в інтернеті тощо. Також у групі можна проводити опитування, писати коментарі й повідомлення. Ще одним із шляхів використання месенджерів є можливість викласти аудіо чи відео фрагмент, а за допомогою навушників студенти можуть його послухати чи подивитись, що є альтернативою облаштуванню лінгафонних кабінетів.

Наступна група містить методи використання мобільних пристроїв у режимі оффлайн, без необхідності використання інтернету. Передусім, мається на увазі активна експлуатація технічних можливостей саме мобільного пристрою для запису, прослуховування чи перегляду інформації, зйомки відео або фото у процесі вивчення іноземної мови, зокрема для завдань з аудіювання та говоріння, а також для самостійної роботи і проектної діяльності.

До четвертої групи відносимо методи і мобільні технології, пов'язані з використанням мережі інтернет в межах теми, що вивчається. По-перше, це діяльність, пов'язана з пошуком, збором і аналізом різного роду інформації в інтернеті, в тому числі автентичного характеру, необхідної для успішного виконання завдань. По-друге, це використання різних ресурсів з мережі інтернет та мобільних технологій, що застосовуються для вивчення іноземної мови та узгоджуються з програмою вивчення іноземної мови закладу вищої освіти. Існує велика кількість таких технологій, серед найпоширеніших у практиці вивчення

іноземної мови можна назвати електронну пошту, інформаційно-довідкові ресурси, віртуальні тури, навігатори, технології блогів та влогів, подкасти, вікі-технології, веб-форуми та інші.

До останньої групи методів мобільного навчання, що застосовуються при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти, можна віднести використання спеціальних навчальних програм (мобільних додатків), інтернет-сервісів, навчальних сайтів, онлайн-словників або енциклопедій тощо за власною ініціативою студентів, які прагнуть розвитку своїх мовних компетенцій, і безпосередньо не стосується програми вивчення іноземної мови у навчальному закладі. Досить поширеною є ситуація, коли студенти звертаються за порадою до викладача стосовно рекомендації певного електронного словника, дистанційного курсу або мобільного додатка для вдосконалення свого рівня володіння іноземною мовою. Також студенти за власним бажанням і вибором встановлюють на мобільні телефони додатки-словники, додатки-перекладачі, додатки для вивчення тієї чи іншої іноземної мови різного рівня різної спря-

мованості (загальна мова, бізнес-мова, іноземна для інженерів, медиків, фахівців сфери обслуговування, ІТ та інші).

Таким чином, використання методів мобільного навчання при вивченні іноземної мови у немовних закладах вищої освіти набуває дедалі більшого поширення. Викладачу важливо спрямовувати і контролювати процес отримання інформації за допомогою мобільних технологій, забезпечувати її високу якість, достовірність та актуальність. Крім того, використання ефективних навчальних ресурсів і правильна організація доступу до навчальних матеріалів здатні звести нанівець негативний вплив мобільних технологій на студентів, перетворити мобільні пристрої з відволікаючого чинника на потужний засіб навчання. Подальшого дослідження потребують питання вивчення й аналізу практичного досвіду використання певних методів мобільного навчання при вивченні різних предметів з іноземної мови (іноземна мова професійного спрямування, ділова іноземна мова, наукова іноземна мова, друга іноземна мова тощо) в аудиторії і в самостійній роботі.

Список використаних джерел

1. Білоус В. Мобільні навчальні додатки в сучасній освіті. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1–2 (20–21). С. 353–362.
2. Еремін Ю. В., Крылова Е. А. Использование мобильных технологий в самостоятельной работе студентов по иностранному языку в неязыковом вузе. *Известия Российского государственного педагогического университета имени А. И. Герцена*. 2014. № 167. С. 158–166.
3. Капраничкова К. В. Дидактические свойства и методические функции мобильных технологий в обучении иностранному языку. *Язык и культура*. 2014. № 1 (129). С. 84–94.
4. Клименко М. В., Слепцова Л. А. Мобильное обучение в практике преподавания иностранного языка в вузе. *Вестник Чувашского государственного педагогического университета им. И. Я. Яковлева*. 2016. № 4 (92). С. 118–126.
5. Рекомендации ЮНЕСКО по политике в области мобильного обучения UNESCO. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>.
6. Титова С. В. Мобильное обучение сегодня: стратегии и перспективы. *Вестник Московского университета*. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2012. № 1. С. 9–23.
7. Трошина Ю. В. Мобильное обучение иностранному языку: понятие, функции, модели. *Современные проблемы науки и образования*. 2015. №3. С. 480–490.
8. Kukulka Hulme, A., Norris L., Donohue J. *Mobile pedagogy for English language teaching: a guide for teachers*. British Council, London, 2015. 43 p.
9. Traxler J. Current state of mobile learning. *Mobile learning: Transforming the delivery of education and training*. 2009. URL: <http://www.aupress.ca/index.php/books/120155>.

References

1. Bilous V. (2018). Mobilni navchalni dodatky v suchasni osviti. [Mobile learning applications in modern education] *Osvitohichnyi diskurs*. (Educological discourse). 2018. № 1–2 (20–21). [in Ukrainian]. S. 353–362.
2. Eremin Iu. V., Krylova E. A. (2014). Ispolzovanie mobilnykh tekhnologii v samostoiatelnoi rabote studentov po inostrannomu iazyku v neiazykovom vuze. [The use of mobile technologies in the independent work of students in a foreign language in a non-linguistic university]. *Izvestiia Rossiiskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta imeni A. I. Gertsena* (*Izvestia: Herzen University Journal of Humanities and Science*). № 167. S. 158–166. [in Russian].
3. Kapranichikova K. V. (2014). Didakticheskie svoistva i metodicheskie funktsii mobilnykh tekhnologii v obuchenii inostrannomu iazyku [Didactic properties and methodological functions of mobile technologies in teaching a foreign language]. *Iazyk i kultura*. (Language and culture). № 1 (129). S. 84–94. [in Russian].
4. Klimenko M. V., Sleptsova L. A. (2016). Mobilnoe obuchenie v praktike prepodavaniia inostrannogo iazyka v vuze. [Mobile learning in the practice of teaching a foreign language in higher school.] *Vestnik Chuvashskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. I.Ia. Iakovleva*. (I. Yakovlev Chuvash State Pedagogical University Bulletin). № 4 (92). S. 118–126. [in Russian].
5. Rekomendatsii UNESCO po politike v oblasti mobilnogo obuchenii [UNESCO recommendations on mobile learning policies] UNESCO. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>.
6. Titova S. V. (2012) Mobilnoe obuchenie segodnia: strategii i perspektivy. [Mobile learning today: strategies and prospects]. *Vestnik Moskovskogo universiteta*. Serii 19. Lingvistika i mezhkulturaia kommunikatsiia. (Bulletin of Moscow University. Series 19, Linguistics and Intercultural Communication.) № 1. S. 9–23. [in Russian].

7. Troshina Iu. V. (2015). Mobilnoe obuchenie inostrannomu iazyku: poniatie, funktsii, modeli. [Mobile foreign language learning: concept, functions, models]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia*. (Modern problems of science and education). №3. S. 480–490. [in Russian].
8. Kukulska Hulme, A, Norris L., Donohue J. (2015). *Mobile pedagogy for English language teaching: a guide for teachers*. British Council, London, 2015. 43 p. [in English].
9. Traxler J. (2009). Current state of mobile learning. *Mobile learning: Transforming the delivery of education and training*. 2009. URL.: <http://www.aupress.ca/index.php/books/120155> [in English].

Наталія Скрипник. Об использовании методов мобильного обучения при изучении иностранного языка в неязыковых УВО

Статья посвящена анализу методов мобильного обучения в изучении иностранного языка в учреждениях высшего образования и систематизации их практического использования. Приведена характеристика понятий «мобильное обучение», «мобильные технологии». Рассмотрены возможности, дидактические и методические функции мобильных технологий. Описаны их недостатки и проблемы касательно изучения иностранного языка. Представлены и охарактеризованы пять групп практического использования методов мобильного обучения при изучении иностранного языка в неязыковых УВО.

Ключевые слова: мобильное обучение; мобильные технологии, иностранный язык; учреждение высшего образования.

Nataliia Skrypnyk. About Using Mobile Learning Methods in Foreign Language Learning In Non-Linguistic Institutions of Higher Education

The article is devoted to the analysis of the methods of mobile learning in relation to foreign language learning in institutions of higher education and systematization of their practical use. Despite the fact that mobile devices with internet access are becoming more and more widespread among students and teachers, mobile learning, in foreign language learning in particular, is not common in non-linguistic institutions of higher education nowadays. The concepts of «mobile learning», «mobile technologies» have been described. Mobile learning of a foreign language should be understood as a form of learning process organization and control based on the use of mobile communication devices, where students can develop and improve their language skills, form socio-cultural and intercultural competences in order to use a foreign language as a means of communication in the social and professional sphere anywhere and at any time. Mobile technologies involve the use of mobile devices, access to training aids, forms of educational interaction and forms of training materials and tasks.

The didactic possibilities of mobile technologies have been considered. They include accessibility by means of mobile devices; the possibility of storing and transmitting information of various formats; the possibility to post comments or make changes to the content; possibility of using them as information resources; the possibility of organizing a network discussion; the possibility to perform group and individual projects. The didactic and methodical functions of mobile technologies when learning foreign language have been presented. The requirements to mobile learning programs and advantages of their using have been covered. The disadvantages and problems of using mobile learning in foreign language learning have been given. Division of practical using methods of mobile learning in relation to foreign language learning in non-linguistic institutions of higher education into five groups has been presented. Each group has been grounded and illustrated with examples.

Keywords: mobile learning; mobile technology, foreign language; institution of higher education.